

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2000-2001

5 DECEMBER 2000

Wetsvoorstel betreffende de euthanasie

AMENDEMENTEN

Nr. 109 VAN MEVROUW **de T' SERCLAES** EN
DE HEER **GALAND**

(Subamendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux
c.s.)

Art. 3

Vóór § 1eennieuweparagraafinvoegen,luidende :

«*De arts is aan een patiënt die in een stervensfase verkeert, alle morele en medische — curatieve of palliatieve — bijstand verschuldigd om zijn geestelijk en fysiek lijden te verzachten en hem waardig te laten sterven.*»

Verantwoording

Deze tekst neemt artikel 96 van de Code van geneeskundige plichtenleer over. Het lijkt ons raadzaam om in artikel 3 eraan te herinneren dat de artsen bijstand verschuldigd zijn aan patiënten die in een stervensfase verkeren teneinde zowel hun geestelijk als fysiek lijden te verzachten.

Zie:
Stukken van de Senaat:**2-244 - 1999/2000:**

Nr. 1: Wetsvoorstel van de heer Mahoux, mevrouw Leduc, de heer Monfils en de dames Vanlerberghe, Nagy en De Roeck.

Nrs. 2 tot 7: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

5 DÉCEMBRE 2000

Proposition de loi relative à l'euthanasie

AMENDEMENTS

N° 109 DE MME **de T' SERCLAES** ET DE
M. **GALAND**

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et
consorts)

Art. 3

Ajouter, avant le § 1er, un paragraphe nouveau, rédigé comme suit:

«*Le médecin doit au patient en fin de vie toute assistance morale et médicale curative ou palliative pour soulager ses souffrances physiques ou morales et préserver sa dignité.*»

Justification

Ce texte reprend le libellé de l'article 96 du Code de déontologie médicale. Il est à nos yeux opportun de rappeler, dans cet article 3, le devoir d'assistance des médecins aux patients en fin de vie en vue de soulager leurs souffrances tant morales que physiques.

Voir:
Documents du Sénat:**2-244 - 1999/2000:**

N° 1: Proposition de loi de M. Mahoux, Mme Leduc, M. Monfils et Mmes Vanlerberghe, Nagy et De Roeck.

N°s 2 à 7: Amendements.

Nr. 110 VAN MEVROUW de T' SERCLAES EN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux c.s.)

Art. 3

De voorgestelde paragraaf 1 aanvullen als volgt :

«Hij moet samen met de patiënt tot de overtuiging zijn gekomen dat er in diens situatie geen andere redelijke oplossing meer is.»

Nr. 111 VAN DE HEER VANDENBERGHE C.S.

Art. 3

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

«Art. 3. — Wanneer een behandelende arts zich wil beroepen op noodtoestand bij opzettelijk levensbeëindigend handelen op uitdrukkelijk en bewust verzoek van de patiënt moet hij de volgende bijzondere voorwaarden cumulatief naleven :

1° er zich van overtuigen dat er een uitdrukkelijk en bewust verzoek tot levensbeëindiging van de patiënt zelf is;

2° er zich van overtuigen dat er voldoende zwaarwichtige medische redenen zijn om het verzoek om tot levensbeëindiging over te gaan in overweging te nemen, gelet op de ondraaglijke en onbehandelbare pijn waaraan de patiënt lijdt en de medisch uitzichtloze terminale situatie waarin hij zich bevindt;

3° daaromtrent een schriftelijk advies vragen aan een collega-arts, deskundige in de pathologie, die niet behoort tot het verzorgend team; het advies vragen van het verzorgend team, waarvan een palliatief deskundige deel uitmaakt en de situatie van de patiënt ethisch beoordelen samen met een verantwoordelijke, aangeduid door het ethisch comité van de verzorgingsinstelling of door een derde persoon, niet-arts, aangewezen in overleg met de patiënt, voorkomend op een pluralistisch, multidisciplinair samengestelde lijst, opgemaakt door de provinciale raad van de Orde van geneesheren, in geval de patiënt een thuiszorgbehandeling geniet;

4° de patiënt op de hoogte brengen van zijn persoonlijke bevindingen, alsook van het advies, het overleg en de ethische beoordeling, vermeld onder 3°;

5° er zich van overtuigen dat de patiënt, na deze informatie te hebben verkregen, zijn verzoek hernieuwt.

N° 110 DE MME de T' SERCLAES ET DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et consorts)

Art. 3

Compléter le § 1er proposé par ce qui suit :

«Il doit être arrivé avec le patient à la conviction qu'il n'y a aucune autre solution raisonnable dans sa situation.»

Nathalie de T' SERCLAES.
Paul GALAND.

N° 111 DE M. VANDENBERGHE ET CONSORTS

Art. 3

Remplacer cet article par la disposition suivante :

«Art. 3. — Pour pouvoir invoquer l'état de nécessité justifiant un acte volontaire d'euthanasie pratiqué à la demande expresse et consciente du patient, le médecin traitant doit se conformer à l'ensemble des conditions particulières suivantes :

1° s'assurer qu'il y a une demande expresse et consciente d'euthanasie émanant du patient lui-même;

2° s'assurer qu'il existe des raisons médicales suffisamment graves pour prendre en considération la demande d'euthanasie, compte tenu de la douleur intolérable et impossible à traiter dont souffre le patient et du caractère terminal de la situation médicalement sans issue dans laquelle il se trouve;

3° recueillir l'avis écrit d'un confrère médecin, spécialisé en pathologie et n'appartenant pas à l'équipe soignante, demander l'avis de l'équipe soignante, qui comportera un spécialiste en soins palliatifs, et procéder à une évaluation éthique de l'état du patient avec un responsable, désigné par le comité éthique de l'établissement de soins ou par un tiers non médecin, désigné d'un commun accord avec le patient et figurant sur une liste pluraliste et multidisciplinaire établie par le conseil provincial de l'Ordre des médecins, au cas où le patient bénéficie d'un traitement à domicile;

4° informer le patient de ses constatations personnelles ainsi que de l'avis, de la concertation et de l'appréciation éthique visés au 3°;

5° s'assurer que le patient, après avoir reçu ces informations, réitère sa demande.

De behandelende arts stelt hiervan onverwijld een schriftelijk verslag op dat hij binnen 24 uur na het overlijden bezorgt aan erkend specialist in de gerechtelijke geneeskunde. De erkende specialist in de gerechtelijke geneeskunde onderzoekt aan de hand van het schriftelijk verslag onverwijld of de voornoemde voorwaarden cumulatief door de behandelende arts effectief werden nageleefd.

Zonder vergunning van de procureur des Konings kan er geen teraardebestelling geschieden in geval van levensbeëindiging op verzoek van de patiënt.

Bij kennelijk niet of onvoldoende naleven van voornoemde voorwaarden, brengt de erkend specialist in de gerechtelijke geneeskunde de procureur des Konings onverwijld op de hoogte van zijn bevindingen, en maakt hij hem het verslag over.

Indien de erkend specialist in de gerechtelijke geneeskunde geen onregelmatigheden vaststelt bij het naleven van de voornoemde voorwaarden, maakt hij het verslag, samen met zijn bevindingen, onverwijld over aan een regionale toetsingscommissie, bestaande uit een jurist, een ethicus en een arts. Deze commissie gaat na of de behandelende arts de voornoemde voorwaarden heeft nageleefd, en maakt hieromtrent een omstandig gemotiveerd advies over aan de procureur des Konings, binnen de termijn van twee maand na ontvangst van het verslag en de bevindingen van de erkend specialist in de gerechtelijke geneeskunde.»

Nr. 112 VAN DE HEER VANDENBERGHE C.S.

(Subsidiar amendement op amendement nr. 111)

Art. 3

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

«Art. 3. — Wanneer een behandelende arts zich wil beroepen op noodtoestand bij opzettelijk levensbeëindigend handelen op uitdrukkelijk en bewust verzoek van de patiënt moet hij de volgende bijzondere voorwaarden cumulatief naleven :

1° er zich van overtuigen dat er een uitdrukkelijk en bewust verzoek tot levensbeëindiging van de patiënt zelf is;

2° er zich van overtuigen dat er voldoende zwaarwichtige medische redenen zijn om het verzoek om tot levensbeëindiging over te gaan in overweging te nemen, gelet op de ondraaglijke en onbehandelbare pijn waaraan de patiënt lijdt en de medisch uitzichtloze terminale situatie waarin hij zich bevindt;

3° daaromtrent een schriftelijk advies vragen aan een collega-arts, deskundige in de pathologie, die niet behoort tot het verzorgend team; het advies vragen van het verzorgend team, waarvan een palliatief deskundige deel uitmaakt en de situatie van de patiënt

Le médecin traitant rédige sans tarder un rapport écrit qu'il transmet dans les 24 heures du décès à un spécialiste agréé en médecine légale. Ce dernier vérifie sans tarder, sur la base du rapport écrit, si toutes les conditions susvisées ont effectivement été respectées par le médecin traitant.

En cas d'euthanasie pratiquée à la demande du patient, aucune inhumation ne peut avoir lieu sans l'autorisation du procureur du Roi.

Si les conditions susvisées n'ont manifestement pas été respectées ou pas suffisamment, le spécialiste agréé en médecine légale avise sans tarder le procureur du Roi de ses constatations et lui transmet le rapport.

Si le spécialiste agréé en médecine légale ne constate aucune infraction au respect des conditions susvisées, il transmet sans tarder le rapport, avec ses constatations, à une commission régionale d'évaluation, composée d'un juriste, d'un spécialiste dans les questions éthiques et d'un médecin. Cette commission vérifie si le médecin traitant a respecté les conditions susvisées et transmet un rapport motivé circonstancié en la matière au procureur du Roi, dans les deux mois de la réception du rapport et des constatations du spécialiste agréé en médecine légale.»

N° 112 DE M. VANDENBERGHE ET CONSORTS

(Subsidaire à l'amendement n° 111)

Art. 3

Remplacer cet article par la disposition suivante :

«Art. 3. — Pour pouvoir invoquer l'état de nécessité justifiant un acte volontaire d'euthanasie pratiqué à la demande expresse et consciente du patient, le médecin traitant doit se conformer à l'ensemble des conditions particulières suivantes :

1° s'assurer qu'il y a une demande expresse et consciente d'euthanasie émanant du patient lui-même;

2° s'assurer qu'il existe des raisons médicales suffisamment graves pour prendre en considération la demande d'euthanasie, compte tenu de la douleur intolérable et impossible à traiter dont souffre le patient et du caractère terminal de la situation médicalement sans issue dans laquelle il se trouve;

3° recueillir l'avis écrit d'un confrère médecin, spécialisé en pathologie et n'appartenant pas à l'équipe soignante, demander l'avis de l'équipe soignante, qui comportera un spécialiste en soins palliatifs, et procéder à une évaluation éthique de

ethisch beoordelen samen met een verantwoordelijke, aangeduid door het ethisch comité van de verzorgingsinstelling of door een derde persoon, niet-arts, aangewezen in overleg met de patiënt, voorkomend op een pluralistisch, multidisciplinair samengestelde lijst, opgemaakt door de provinciale raad van de Orde van geneesheren, in geval de patiënt een thuiszorgbehandeling geniet;

4° de patiënt op de hoogte brengen van zijn persoonlijke bevindingen, alsook van het advies, het overleg en de ethische beoordeling, vermeld onder 3°;

5° er zich van overtuigen dat de patiënt, na deze informatie te hebben verkregen, zijn verzoek hernieuwt. »

Nr. 113 VAN DE HEER VANDENBERGHE C.S.

(Subamendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux c.s.)

Art. 3

In § 1 van het voorgestelde artikel 3, de woorden «De arts die euthanasie toepast, pleegt geen misdrijf wanneer hij vaststelt dat» vervangen als volgt:

«Wanneer een behandelende arts zich wil beroepen op noodtoestand bij opzettelijk levensbeëindigend handelen op uitdrukkelijk en bewust verzoek van de patiënt moet hij de volgende bijzondere voorwaarden cumulatief naleven door vast te stellen dat: »

Verantwoording

1. De in amendement nr. 14 voorgestelde regeling laat de bepalingen van het Strafwetboek in formele zin ongemoeid. In werkelijkheid betreft het wel degelijk een fundamentele wijziging van de strafwet, bedoeling welke overigens werd uitgedrukt in de toelichting bij het amendement: «De indieners herhalen hun wens dat er op de dialoog tussen de patiënt en de arts over het levenseinde niet langer een strafrechtelijk taboe rust en dat die dialoog in alle sereniteit gevoerd kan worden.»

Door in een bijzondere wet te bepalen dat de arts geen misdrijf begaat wanneer hij een euthanaserende daad stelt, wordt de toepassing van de strafwet uitgesloten. Vanuit juridisch oogpunt komt dit neer op een «voorschrift van de wet» (*autorisation de la loi*) conform artikel 70 van het Strafwetboek, en dus een depenaliserende.

2. De toelichting bij het amendement stelt: «Aangezien een in het Strafwetboek voorkomende uitzondering om symbolische, ideologische of godsdienstige redenen een onoverkomelijke belemmering is voor sommigen die oprecht willen dat er een wettelijke oplossing komt voor de problemen rond het levenseinde, wensen de indieners rekening te houden met hun bezwaren.»

De keuze voor de rechtsfiguur van de noodtoestand kan evenwel niet beperkt worden tot een louter symbolische keuze.

Door euthanasie strafbaar te houden:

— wordt het uitzonderlijke karakter van het euthanaserend handelen gevrijwaard;

— blijft een ultieme waarborg tegen misbruiken bestaan;

l'état du patient avec un responsable, désigné par le comité éthique de l'établissement de soins ou par un tiers non médecin, désigné d'un commun accord avec le patient et figurant sur une liste pluraliste et multidisciplinaire établie par le conseil provincial de l'Ordre des médecins, au cas où le patient bénéficie d'un traitement à domicile;

4° informer le patient de ses constatations personnelles ainsi que de l'avis, de la concertation et de l'appréciation éthique visés au 3°;

5° s'assurer que le patient, après avoir reçu ces informations, réitère sa demande. »

N° 113 DE M. VANDENBERGHE ET CONSORTS

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et consorts)

Art. 3

Au § 1er de l'article 3 proposé, remplacer les mots «Le médecin qui pratique une euthanasie ne commet pas d'infraction s'il constate que» par les mots:

«Pour pouvoir invoquer l'état de nécessité justifiant un acte volontaire d'euthanasie pratiqué à la demande expresse et consciente du patient, le médecin traitant doit se conformer à l'ensemble des conditions particulières suivantes en constatant que: »

Justification

1. La réglementation proposée par l'amendement n° 14 ne modifie pas formellement les dispositions du Code pénal. Mais, en réalité, il s'agit bel et bien d'une modification fondamentale de la loi pénale, et cet objectif est d'ailleurs exprimé dans la justification de l'amendement: «Leur espoir réitéré est que, libéré du tabou pénal, le dialogue entre patient et médecin sur la fin de vie puisse s'épanouir en toute sérénité.»

En disposant dans une loi particulière que le médecin ne commet aucune infraction quand il pose un acte d'euthanasie, on exclut l'application de la loi pénale. Du point de vue juridique, cela équivaut à une «autorisation de la loi» au sens de l'article 70 du Code pénal et, partant, à une dépénalisation.

2. Dans la justification de l'amendement, on peut lire: «Si l'inscription dans le Code pénal est un obstacle que certains de ceux qui veulent sincèrement une solution légale aux problèmes de la fin de vie estiment, en conscience, insurmontable, pour des raisons d'ordre symbolique, idéologique ou religieux, les déposants entendent prendre en compte leurs réticences.»

Le choix de la construction juridique qu'est l'état de nécessité ne peut toutefois se résumer à un choix purement symbolique.

En conservant à l'euthanasie son caractère punissable:

— on maintient le caractère exceptionnel de l'acte d'euthanasie;

— on laisse subsister une ultime garantie contre les abus;

- blijft het normatief karakter van de strafwet gehandhaafd;
- blijft de controle door het openbaar ministerie verzekerd.

De voorgestelde regeling ontnemt de euthanasie-daad haar uitzonderlijk karakter, en houdt bovendien de wettelijke erkenning in dat het menselijke leven, enkel op basis van een subjectief aanvoelen, in het ene geval minder waard is dan het andere. De voorgestelde regeling beschouwt euthanasie als een gewone medische daad die, bij navolgen van enkele procedurele voorschriften, niet strafbaar is. (Alsof een diefstal die men pleegt met handschoenen aan, minder strafbaar dient te zijn).

Euthanaserend handelen betekent steeds een overschrijding van een ethische en morele grens: een transgressie die niet kan beperkt worden tot het louter naleven van procedurele voorschriften om niet langer strafbaar te zijn.

De enige rechtsfiguur die het uitzonderlijke karakter van het euthanaserend handelen onder bepaalde voorwaarden en zorgvuldigheidsvereisten kan onderstrepen en in voorkomend geval rechtvaardigen is naar de Belgisch recht de figuur van de noodtoestand. Noodtoestand is een situatie waarin het overtreden van de strafrechtsbepalingen en het schenden van strafrechtelijk beschermde rechtsgoederen en rechtsbelangen het enige middel is om een ander belangrijk rechtsgoed of rechtsbelang te vrijwaren.

Noodtoestand in de juridische beoordeling, die in alle West-Europese rechtsstelsels wordt erkend, onderstelt dat de arts met een ernstig gewetensprobleem wordt geconfronteerd. Bijzondere omstandigheden plaatsen hem in een conflict van waarden, rechten en plichten: de plicht het leven te eerbiedigen tegenover de plicht bijstand te verlenen en te helpen tot het uiterste.

Het louter subjectieve inroepen door de patiënt van een subjectief aangevoelde noodsituatie, gevolgd door procedurele handelingen, kan niet volstaan om euthanasie van haar strafbaar karakter te ontdoen: de arts moet zich, in het licht van de toestand van de patiënt, werkelijk in een noodtoestand bevinden vooraleer hij de bescherming van het leven prijsgeeft omwille van de waardigheid van het menselijk sterven van de patiënt. Staatsraad Messine sprak tijdens de hoorzittingen terecht dat de *raisons* een belangrijker rol spelen dan de *conditions*. Ook professor Adams stelde duidelijk dat het strafrecht meer is dan een doel-middel alleen: het meet zich ook een moreel oordeel aan en legt de algemene ethische vorm vast. Euthanasie is geen «gewone» handelingsoptie temidden van andere medische handelingen. Indien dat wel het geval zou zijn, dan zou de arts een verzoek tot euthanasie niet mogen weigeren. Omdat euthanasie geen gewone handelingsoptie is, moet het verbod van euthanasie in het strafrecht worden behouden.

3. De bescherming van het leven als autonome waarde maakt een van de kernen uit van onze beschavingsopvattingen. Artikel 2 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden zegt het onverkort: «Het recht van eenieder op leven wordt beschermd door de wet. Niemand mag opzettelijk van het leven worden beroofd, tenzij bij wege van tenuitvoerlegging van een vonnis dat is uitgesproken door een rechtbank, wegens een misdrijf waarop de wet de doodstraf heeft gesteld.»

De noodtoestand is de enige verdedigbare constructie in het licht van het EVRM; slechts in bijzondere uitzonderingssituaties kan het euthanaserend handelen worden toegestaan. De voorgestelde regeling maakt euthanasie mogelijk in elke situatie, zonder dat nog van een uitzondering sprake is.

Hugo VANDENBERGHE.
Mia DE SCHAMPHELAERE.
Ingrid van KESSEL.

- on préserve le caractère normatif de la loi pénale;
- on conserve au ministère public le soin d'assurer le contrôle.

La réglementation proposée enlève à l'acte euthanasique son caractère exceptionnel et implique en outre la reconnaissance légale du fait que la vie humaine aurait moins de valeur dans tel cas que dans tel autre, et ce, sur la seule base d'un sentiment subjectif. Elle considère l'euthanasie comme un acte médical ordinaire qui, si l'on respecte quelques règles de procédure, n'est pas punissable. (Comme si un vol commis avec des gants devait être moins punissable).

L'acte d'euthanasie représente toujours le franchissement d'une frontière éthique et morale, une transgression que le simple respect de règles de procédure ne saurait dépouiller de son caractère punissable.

La seule construction juridique qui puisse, en droit belge, souligner le caractère exceptionnel de l'acte euthanasique accompli sans certaines conditions et en respectant certains critères de prudence, et le cas échéant le justifier, est celle d'état de nécessité. L'état de nécessité est une situation dans laquelle la transgression de dispositions pénales et l'atteinte à des biens et à des intérêts juridiques protégés par le droit pénal constituent le seul moyen de préserver un autre bien ou intérêt juridique important.

Du point de vue juridique, l'état de nécessité, notion conservée dans tous les systèmes juridiques d'Europe occidentale, suppose un grave problème de conscience chez le médecin. Des circonstances particulières le placent dans une situation où il y a conflit de valeurs, de droits et de devoirs: l'obligation de respecter la vie fait face à celle de fournir aide et assistance jusqu'au bout.

L'invocation purement subjective par le patient d'une situation de détresse subjectivement ressentie, invocation qui serait suivie d'actes de procédure, ne peut suffire à enlever à l'euthanasie son caractère punissable: le médecin doit, au vu de l'état du patient, se trouver véritablement dans un état de nécessité avant de sacrifier la protection de la vie à la dignité de la fin de vie du patient. Le conseiller d'État Messine a dit à juste titre, au cours des auditions, que les «raisons» jouaient un rôle plus important que les «conditions». Le professeur Adams a, lui aussi, dit clairement que le droit pénal faisait plus que relier seulement une fin et un moyen: il incarne aussi un jugement moral et fixe la norme éthique générale. L'euthanasie n'est pas une option d'acte «ordinaire» parmi d'autres actes médicaux. S'il en était ainsi, le médecin ne pourrait pas repousser une demande d'euthanasie. L'euthanasie n'étant pas un acte ordinaire éligible parmi d'autres, son interdiction doit être maintenue dans le droit pénal.

3. La protection de la vie en tant que valeur autonome constitue une des clés de voûte de notre civilisation. L'article 2 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales le dit sans ambages: «Le droit de toute personne à la vie est protégé par la loi. La mort ne peut être infligée à quiconque intentionnellement, sauf en exécution d'une sentence capitale prononcée par un tribunal au cas où le délit est puni de cette peine par la loi.»

L'état de nécessité est la seule construction juridique défendable à la lumière de la Convention européenne des droits de l'homme; l'acte d'euthanasie peut être autorisé que dans des situations exceptionnelles particulières. La réglementation proposée permet de pratiquer l'euthanasie en toute situation, sans que l'on puisse encore parler d'exception.

Nr. 114 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

(Subamendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux en c.s.)

Art. 3

In § 1 van dit artikel de inleidende zin en het eerste streepje vervangen als volgt :

« § 1. — *De arts kan alleen dan het leven van een meerderjarige, handelingsbekwame en bewuste patiënt opzettelijk beëindigen wanneer hij tot de overtuiging is gekomen dat : ... ».*

Nr. 115 VAN DE HEER VANKRUNKELSVEN

(Subamendement op het amendement nr. 14 van de heer Mahoux c.s.)

Art. 3

Dit artikel wijzigen als volgt :

A. Aan het tweede lid van dit artikel, de volgende zin toevoegen :

« *Indien de minderjarige patiënt de leeftijd heeft tussen 16 en 18 jaar en tot de redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat kan worden geacht, kan de arts aan het verzoek van de patiënt om levensbeëindiging of hulp bij zelfdoding gevolg geven nadat de ouder of de ouders die het gezag over hem uitoefent of uitoefenen dan wel zijn voogd bij de besluitvorming zijn betrokken. »*

Verantwoording

Zie amendement nr. 6, B.

B. In het 1° van § 3 van dit artikel, de woorden :

« *alsook over de verschillende bestaande therapeutische mogelijkheden en de mogelijkheden van palliatieve zorgverlening en over de gevolgen daarvan » **vervangen door de woorden** « , met de patiënt overleg plegen over zijn verzoek tot euthanasie en met hem de eventueel nog resterende therapeutische mogelijkheden, evenals die van de palliatieve zorg, en hun gevolgen bespreken. Hij moet met de patiënt tot de overtuiging komen dat er voor de situatie waarin deze zich bevindt geen redelijke andere oplossing is en dat het verzoek van de patiënt berust op volledige vrijwilligheid ».*

Verantwoording

Zie amendement nr. 1, B.

N° 114 DE MME de T' SERCLAES

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et consorts)

Art. 3

Remplacer le § 1er et le premier tiret de l'article 3 proposé par ce qui suit :

« § 1er. — *Le médecin ne peut mettre fin intentionnellement à la vie d'un patient majeur, capable et conscient que s'il a acquis la conviction que : ... ».*

Nathalie de T' SERCLAES.

N° 115 DE M. VANKRUNKELSVEN

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et consorts)

Art. 3

À cet article, apporter les modifications suivantes :

A. Compléter le § 1er, deuxième alinéa, par la phrase suivante :

« *Si le patient mineur est âgé de 16 à 18 ans et qu'il puisse être jugé apte à apprécier raisonnablement ses intérêts en la matière, le médecin peut donner suite à sa demande d'euthanasie ou d'assistance au suicide, après avoir associé à la décision le parent ou les parents qui exerce(nt) l'autorité sur le patient, ou le tuteur de celui-ci. »*

Justification

Voir l'amendement n° 6, B.

B. Au § 3, 1°, de cet article, remplacer les mots :

« *ainsi que des différentes possibilités thérapeutiques et de prise en charge palliative existantes et de leurs conséquences » par les mots « se concerter avec le patient sur sa demande d'euthanasie et évoquer avec lui les possibilités thérapeutiques encore envisageables ainsi que les possibilités qu'offrent les soins palliatifs et leurs conséquences. Il doit arriver, avec le patient, à la conviction qu'il n'y a aucune autre solution raisonnable dans sa situation et que la demande du patient est entièrement volontaire. »*

Justification

Voir l'amendement n° 1, B.

C. Dit artikel aanvullen met een nieuw lid, luidende:

« De toepassing van het bepaalde in artikel 417bis van het Strafwetboek wordt van rechtswege geschorst wanneer de patiënt zwanger is van een levensvatbaar kind, teneinde de kans te bieden om het kind geboren te laten worden. »

Verantwoording

Zie amendement nr. 1, J.

Nr. 116 VAN DE HEER VANKRUNKELSVEN

(Subamendement op amendement nr. 17 van heer Vanlerberghe c.s.)

Art. 5

In dit artikel, de woorden «De arts die euthanasie toepast» **vervangen door de woorden** «*De arts die euthanasie toepaste of hielp bij zelfdoding*».

Verantwoording

Zie amendement nr. 7.

Nr. 117 VAN DE HEER VANKRUNKELSVEN

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw Roeck c.s.)

Art. 5ter

Bij artikel 5ter een 13° toevoegen luidende:

« 13° het (de) schriftelijke verslag(en) van de geconsulteerde de arts(en) ».

Patrik VANKRUNKELSVEN.

Nr. 118 VAN MEVROUW de T' SERCLAES EN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux c.s.)

Art. 3

In § 1, tweede streepje, van dit artikel de woorden «het verzoek ... herhaald en duurzaam is;» **vervangen door de woorden** «*het verzoek ... herhaald is en de patiënt in zijn wil volhardt;*».

C. Compléter cet article par un alinéa nouveau, rédigé comme suit :

« L'application des dispositions de l'article 417bis du Code pénal est suspendue de plein droit pour ce qui est d'une patiente enceinte et porteuse d'un enfant viable, pour permettre la naissance de l'enfant. »

Justification

Voir l'amendement n° 1, J.

N° 116 DE M. VANKRUNKELSVEN

(Sous-amendement à l'amendement n° 17 de Mme Vanlerberghe et consorts)

Art. 5

À cet article, après les mots « le médecin qui a pratiqué une euthanasie », **ajouter les mots** « *ou prêté assistance au suicide* ».

Justification

Voir l'amendement n° 7.

N° 117 DE M. VANKRUNKELSVEN

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme Roeck et consorts)

Art. 5ter

Compléter cet article par un 13°, rédigé comme suit :

« 13° le(s) rapport(s) écrit(s) du (des) médecin(s) consulté(s) ».

N° 118 DE MME de T' SERCLAES ET M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et consorts)

Art. 3

Au § 1er, deuxième tiret, remplacer le mot « persistante » **par les mots** « *et que le patient persiste dans sa volonté* ».

Verantwoording

Uit deze formulering blijkt duidelijker dat een gewoon verzoek niet volstaat, zelfs al is dat verzoek op schrift gesteld. Het verdient de voorkeur erop te wijzen dat de patiënt in zijn mening volhardt. Dat is trouwens een van de voorwaarden die de Nederlandse wet oplegt.

Justification

Cette formulation indique de manière plus précise qu'une simple demande ne suffit pas, fût-t-elle écrite. Il est plus opportun d'insister sur le fait que le patient persiste dans sa volonté. C'est du reste le sens de la formulation retenue par la loi hollandaise.

Nathalie de T' SERCLAES.
Paul GALAND.